

O RADIOGRAFIE A ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI DIN ROMÂNIA

Petre T. Frangopol

- Extras -

CUPRINS

Prefață – Prof. Gheorghe Boldur-Lățescu (*inclusă în acest extras*)

In loc de introducere – Petre T. Frangopol

I. ȘCOALA ROMÂNEASCĂ

1. Criză și reformă în învățământul românesc. Cum arată școala astăzi, așa va arăta țara mâine (*inclus în acest extras*)
2. Calitatea în învățământul românesc
3. Cercetarea și Universitatea Românească între valoare și impostură
4. Inteligența românească la cheremul cadrelor?
Reforma morală – imperativ al Universității și Cercetării Românești

II. ȘTIINȚA ȘI ECONOMIA

5. Cine dorește ca România să devină o colonie tehnologică?
6. Decapitarea industriei românești
7. Chimia românească - între fală și paragină

III. POLITICA ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

8. Există o strategie națională pentru știință? (cu G. Gussi)
9. Politica științei - în dezbateri publice
10. Știința, viitorul României și Guvernul PDSR
11. Degradarea învățământului, politică de stat după 1989?
12. Chiar dacă adevărul supără ...
Profesionalismul sociologiei în România

IV. ȘTIINȚA ȘI EDUCAȚIA ÎN ALTE ȚĂRI

13. Universitățile americane – pepinierele bunăstării
Cercetarea universitară inseparabilă de sistemul de educație a studenților
14. Japonia la început de secol XXI
Secretele unui miracol economic: sistemul de educație

V. ȘTIINȚĂ ȘI ECOLOGIE

15. Marea Neagră: o nouă Mare Moartă în secolul XXI

VI. ȘTIINȚA ALIMENTAȚIEI

16. Sănătatea unei națiuni: educația alimentației

VII. RESPECTUL FAȚĂ DE VALOAREA TINERILOR

17. De ce nu vor să se mai întoarcă tinerii bursieri români în țară?

18. Premiu european biofizicianului ieșean Alexandru Dașu

19. Tradiția școlii oceanografice românești continuă

Liviu Giosan în expediție cu “Resolution”

VIII. FILE DIN ISTORIA INSTITUTULUI DE FIZICĂ ATOMICĂ (IFA)

20. Contribuția generației 1956 de ne-fizicieni la dezvoltarea IFA

21. Elite negative și ceva în plus despre

Centrul Național pentru Politica Științei și Scientometrie (CENAPOSS)

Prefață

Mulți dintre compatrioții noștri împărtășesc părerea că învățământul din țara noastră are un nivel deosebit, care poate fi constatat atât prin rezultatele remarcabile obținute de elevii și studenții români ce iau parte la competițiile științifice internaționale, precum și prin faptul că numeroși specialiști români cu studii în țară și care lucrează în străinătate sunt foarte bine apreciați în munca lor.

Fenomenul îngrijorător al slabei utilizări sau chiar al șomajului, care se manifestă printre absolvenții institutelor superioare de învățământ din țară, este de obicei explicat prin criza economică de lungă durată pe care a suportat-o România de-a lungul celor 45 de ani de regim comunist precum și în cei 12 ani de tranziție nereușită.

Este oare posibil să avem un învățământ bun în timp ce situația socio-economică a țării este deplorabilă ? Iată o întrebare tulburătoare pe care, în mod inexplicabil, românii nu și-o pun, sau dacă și-o pun, găsesc răspunsuri inconsistente.

Profesorul universitar Petre T. Frangopol își propune în cartea de față să analizeze în profunzime situația școlii românești și – în strânsă corelare – cea a cercetării științifice din țara noastră, în contextul situației generale a țării și în comparație cu nivelul învățământului pe plan internațional.

După știința noastră, este prima analiză de anvergură a procesului de învățământ și cercetare realizată cu mijloace științifice și cu înaltă competență dinăuntru sistemului de către un eminent Profesor și cercetător român.

Este meritul Editurii Albatros, care a publicat în ultimii ani volume de referință pentru cultura română, să pună la îndemâna unui public larg această carte care strânge laolaltă articolele Profesorului Frangopol publicate în ultimii ani, cu adnotări de ultimă oră ale autorului.

Cine este Prof. Petre T. Frangopol și ce l-a determinat ca în plină maturitate și fecunditate a creației științifice să se dedice și unei probleme de politică a științei, care nu a făcut parte din aria de preocupări în care s-a ilustrat timp de 40 de ani ?

Absolvent al Facultății de Chimie Industrială, Institutul Politehnic din Iași, promoția 1956, Doctor inginer în aceeași specialitate al Politehnicii din Timișoara (1967), a efectuat stagii de lucru post-doctorale în Canada (1969-70), la *National Research Council of Canada*, Ottawa, în SUA (1970-71), la *George Washington University*, Washington D.C., pe un contract al NASA și a câștigat prin concurs, o bursă de *Dozentenstipendium Humboldt* în Germania (1972). Prof. Frangopol și-a desfășurat o mare parte a activității sale (1956-1994) ca cercetător, apoi cercetător principal și șef de laborator la IFA (Institutul de Fizică Atomică) lucrând în domeniile: radioizotopi, compuși organici marcați izotopic, radiofarmaceutice, radicali liberi organici stabili, scintilatori, moderatori pentru reactorul nuclear, biofizică ș.a. A publicat peste 190 de lucrări în reviste de prestigiu internațional din țară și din străinătate, fiind membru al unor reputeate instituții științifice internaționale: Societatea Franceză de Chimie (din 1969), Societatea Americană de Chimie (din 1970), Societatea Germană de Chimie (din 1971), Institutul internațional de Oceanografie, Centrul Operațional al Mării Negre (din 1999), Societatea Română de Chimie, Societatea Română de Biofizică, ș.a.

A funcționat ca Profesor universitar la Facultatea de Fizică a Universității “Al. I. Cuza” din Iași, (1991-1999) unde a contribuit decisiv la crearea secției de Biofizică și a primei secții de Fizică Medicală din România. Din 1999 este Profesor asociat la Universitatea “Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Chimie.

Pentru realizările sale științifice i s-a acordat Premiul “C. Miculescu” al Academiei Române (1990).

A inițiat și coordonat publicarea pentru prima dată în România, în limba engleză, la Editura Universității “Al. I. Cuza” Iași a unei serii de șase volume anuale, *Current Topics in Biophysics* (1992-1997) la care au colaborat renumiți oameni de știință din peste 35 de laboratoare aparținând marilor Universități ale lumii din SUA, Japonia și Europa. A promovat de asemenea înainte de 1989, publicarea în limba engleză a unei serii anuale de șase volume *Seminars in Biophysics* (1985-1990) cu lucrări ale cercetătorilor români de la marile Institute de cercetare și Universități din țară în cadrul unui Program național de Biofizică (1979 –1990) pe care l-a creat și finanțat cu sprijinul Ministerului Industriei Chimice, Centrala de Medicamente. Împreună cu Prof. V. V. Morariu de la Universitatea “Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, a realizat primele cercetări și a publicat primele cărți românești de arheometrie (*Archaeometry in*

Romania vol 1, 1988, vol 2, 1990). A fost coordonatorul unor programe internaționale de cercetare câștigate prin concurs, finanțate de Agenția Internațională pentru Energia Atomică de la Viena (1995-1997) sau de Uniunea Europeană, Bruxelles: Tempus (1994-1997) și Copernicus (1995-1998).

Vasta și valoroasa sa creație științifică s-a desfășurat mulți ani în condiții vitrege în timpul regimului comunist, când destinele cercetării științifice românești erau conduse de “savanți de renume mondial” cvasianalfabeți, iar cercetătorii adevărați erau persecutați fiindcă activitatea și realizările lor distonau cu trândăvia activiștilor de partid, care tăiau și spânzurau, dar nu erau în stare să elaboreze singuri nici o lucrare științifică cu oarecare valoare.

Petre Frangopol face parte din categoria intelectualilor – puțini la număr – care în timpul regimului comunist au dus o luptă epuizantă și de manager, plină de riscuri, pentru a menține știința românească la un nivel care să-i permită înscrierea, prin rezultatele obținute, în circuitul internațional. Se poate spune că Profesorii și cercetătorii patrioți de tipul lui P. Frangopol, alături de luptătorii din rezistența anticomunistă și de scriitorii și artiștii disidenți, au menținut vie, pe tot parcursul deceniilor de comunism, opoziția națională profundă a națiunii noastre împotriva opresorilor sovietici și a complicilor lor din țară – căpeteniile de conducere a PCR.

Conținutul cărții Prof. Petre Frangopol este foarte complex. Capitolele abordează cu mare competență, dar în mod accesibil oricărui cititor, problematica învățământului și cercetării în țara noastră. Lectura lucrării ne arată fațetele multiple ale analizei pe care o întreprinde în universul învățământului și științei din România. Pe baza unei documentări impresionante, Petre T. Frangopol ne înfățișează clar că ideea existenței unui învățământ de calitate în țara noastră este o **iluzie** în care se complac – fără a fi vina lor – mulți dintre cetățenii noștri. Realitatea este din păcate foarte crudă: învățământul și cercetarea sunt de mai multe decenii în criză, iar efectele acesteia se văd în **nereușitele din activitatea socio-economică** de astăzi și se vor vedea cu atât mai dramatic în evoluțiile viitoare ale țării noastre. Bineînțeles dacă nu se iau măsuri urgente și de anvergură. Autorul arată însă că, în anii de după Revoluție, nu a existat o voință politică în acest sens.

Petre Frangopol prezintă căi pentru soluționarea problemelor învățământului și cercetării din România. Lăsăm cititorilor satisfacția de a afla ei înșiși soluțiile propuse și, de ce nu, de a le analiza pentru a-și face o părere proprie asupra acestor probleme atât de importante și de grave.

Nu este lipsită de interes problema responsabilităților pentru situația precară din știință și învățământ. Prof. Frangopol le arată cu claritate și curaj, după părerea lui, vina aparținând Guvernelor din perioada comunistă și post-decembriștă și, în special, conducerilor Ministerelor Învățământului și Cercetării din acest lung interval de timp.

După știința mea, Petre Frangopol este printre pușinii oameni de știință români, care, având și o solidă reputație internațională prin valoarea creației sale științifice, măsurate și după canoanele *scientometrice*, a militat și continuă cu succes și astăzi să conștientizeze opinia publică în paginile primitoare ale suplimentului *Aldine* din ziarul *România liberă* despre situația intolerabilă în care este afundată, cu premeditare de către Puterile de după 1989, educația generației de mâine a României (v. articolul *Criza și reforma învățământului românesc. Cum arată școala astăzi, așa va arăta țara mâine*). De asemenea, distrugerea cu bună știință a cadrelor de universitari și de cercetători, unele obligate să-și părăsească țara, altele, ca să supraviețuiască, să-și schimbe obiectul muncii pentru care aveau vocația și pregătirea realizată după ani grei de muncă neobosită (v. articolele, *Cine dorește ca România să devină o colonie tehnologică* sau *De ce nu vor să se mai întoarcă tinerii bursieri români în țară*).

Ar mai trebui subliniată, cred, o trăsătură a volumului de față. Capitolele cărții reprezintă nu numai o tentativă de dezbatere publică a unor probleme deosebit de grave ale României de astăzi, dar ele au o valoare în sine, se citesc cu plăcere, au un stil literar care mărește interesul pentru ideile prezentate și oricare cititor, care nu le cunoaște, după parcurgerea lor înțelege semnificația și implicațiile ce derivă la scară națională (de exemplu, *Sănătatea unei națiuni: educația alimentară*).

Abătându-ne puțin de la prezentarea cărții Dlui Petre T. Frangopol, în legătură cu responsabilitățile la care ne-am referit mai sus, trebuie să arătăm că recent, într-o emisiune TV, **criza învățământului și cercetării din România** a fost discutată de aproape toți miniștrii post-decembriști ai învățământului din România. Ca într-o piesă supra-realistă, nici unul, dar absolut nici unul, nu și-a recunoscut partea de responsabilitate în fața falimentului actual al învățământului și cercetării. Într-un desavârșit limbaj de lemn, Miniștrii Învățământului au constatat, au criticat, au oferit soluții, dar nu au spus nici un cuvânt despre partea lor de vină. Comportamentul “eroilor talk-showului” TV la care ne referim arată – pe de o parte – mentalitatea comunistă a celor care conduc astăzi destinele învățământului și

cercetării și – pe de altă parte – iresponsabilitatea și impunitatea activistului de partid care este deasupra legii și logicii fiindcă el are întotdeauna dreptate.

În încheiere, să arătăm că succesele internaționale ale olimpicilor români precum și cele ale absolvenților noștri care lucrează în Occident sunt într-adevăr un motiv de mândrie și speranță pentru noi românii. Dar nu fiindcă învățământul românesc are merite deosebite în aceste succese. Meritele sunt ale tinerilor, ale celor care prin talentul și inteligența specifică națiunii noastre s-au ridicat deasupra condițiilor nefavorabile ale unui învățământ deficitar și au ajuns să exceleze. Poate că tocmai condițiile nefavorabile au stimulat voința acestor tineri de a arăta lumii că și românii pot obține performanțe profesionale de excepție. Să fie acesta un argument că trebuie să lăsăm învățământul la nivelul actual? La această întrebare răspunde Prof. Petre T. Frangopol în excelenta lucrare pe care am avut cinstea să o prefățez.

Prof. Univ. Dr. Ing. Gheorghe Boldur-Lătescu

I. ȘCOALA ROMÂNEASCĂ

1. Criză și reformă în învățământul românesc Cum arată școala astăzi, așa va arăta țara mâine

"Viitorul unei națiuni este hotărât de modul în care aceasta își pregătește tineretul", afirma încă din secolul al XVII-lea marele umanist olandez Erasmus.

România secolului XXI, așa cum o receptăm noi astăzi, a fost pregătită încă din partea a doua a secolului XIX. Atunci a început modernizarea rapidă a tuturor instituțiilor României, care aveau un pronunțat caracter feudal. Această dezvoltare s-a datorat în principal banilor obținuți din exportul de cereale de pe marile latifundii ce aparțineau elitei moșierilor aristocrați, bani ce au contribuit și la dezvoltarea învățământului, a școlilor de toate gradele. Efortul a fost imens. Într-un interval scurt, 1859-1918, în ciuda inegalităților sociale (unii oameni trăiau în bordeie!) s-au anulat diferențele ce ne situau la periferia Europei. Între cele două războaie mondiale, România a avut unul din cele mai bune sisteme de învățământ din Europa ca structură, rezultate, dar mai ales eficiență. Ctitorii învățământului României moderne, Spiru Haret și Constantin Angelescu, au plecat de la zero și nu aveau sprijin bugetar...

Cum își pregătește România viitorul pentru secolul XXI?

Înainte de a încerca să dăm un răspuns acestei întrebări, de loc retorice, merită subliniată comparația semnificativă ca în a doua jumătate a secolului XIX, Japonia și România au trecut direct de la structuri feudale la instituții moderne occidentale, dezvoltând cu precădere învățământul. Mai mult, alfabetizarea a atins în Japonia la începutul secolului XX incredibila cifră de 100% punându-se un accent deosebit pe educația cetățeanului la școală și în familie (cf. P.T. Frangopol, *Japonia la început de secol XXI*, Aldine, 18 martie 2000). În secolul XX, elitele japoneze și-au adus țara pe locul doi în lume, după SUA, iar în India elitele își împing țara în secolul XXI spre civilizația occidentală prin dezvoltarea prioritară a învățământului, științei și tehnologiei. India a ajuns astăzi o putere nucleară, constructoare de rachete balistice, creatoare de tehnologii noi performante; de exemplu este pe locul patru în lume în industria de soft (programe pentru calculatoare electronice).

În România anul 2000, nu mai este un secret pentru nimeni faptul că analfabetismul a atins incredibila cifră, neoficială, de 20%, profesorii au închis școlile o lună intrând în grevă fiindcă nu mai puteau trăi din salariu și pentru acest "delict" Ministerul Educației Naționale (MEN), în lipsa unei soluții omenești, și-a dat în judecată profesorii! În 1997, elevii au ieșit pe străzi să protesteze... contra învățământului prea mult – adică a măririi numărului de probe la bacalaureat (România liberă, 15.10.1997, pag. 1, "*O nouă victorie a lenei*"). Scandalul din 1999 al manualelor alternative în care Eminescu era simbolic prezentat, iar documentele (nu miturile!) care atestă istoria poporului român erau ignorate, amintește nu de reforma anului 1999, ci... de reforma sau reorganizarea comunistă din 1948 a învățământului românesc! Atunci s-au produs celebrele manuale ale lui Roller care falsificau istoria României, iar manualele de literatură includeau pagini de lectură menite să trezească în sufletele școlărilor ideile "mari" ale vremurilor noastre... (n.b. comuniste, PTF). Unele conțineau o poezie de Eminescu, altele nici un text de Eminescu (cf. Mircea Angheliescu, *România literară*, nr.

11, 2000, pag. 14). Deci nimic sau aproape nimic schimbat între 1948 și 1999 în reformarea învățământului românesc?

Oare se mai poate redresa învățământul ? – se întreabă retoric profesorul Ulpiu Timotei Foltuțiu în *Adevărul de Arad* (29.02.2000, pag. 8) și își începe analiza cu o concluzie: faptul că s-a ajuns într-un impas generalizat, mergând până aproape de limita colapsului în învățământ, este de domeniul evidenței.

Din rațiuni probabil exclusiv politice, mai ales în acest an electoral, problema scăderii nivelului de pregătire în învățământul românesc este tratată fals, numai în relație exclusivă cu veniturile bugetare. Nepriceperea și nepăsarea care se observă astăzi în școli, puse sub semnul bunăvoinței, sunt tot atât de păgubitoare ca și reaua credință, iar împrеjurările (tranzitia!) – așa cum spunea încă din antichitate Meandru – sunt mult mai puternice decât legile (și ordinele MEN).

Autonomia școlilor generează, din păcate, haos. Profesori, și nu puțini, își țin orele (cursurile) când și dacă vor; alții (sau aceiași) dau meditații plătite propriilor lor elevi, cer bani pentru note... În facultăți, la examene, la fel. Sunt numai exemple, bineînțeles (cf. Livius Ciocârlie, *Părerі inconfortabile*, România literară, nr. 9, 2000, pag. 3). În acest fel, cultul educației muncii încă din școală a devenit inutil. Și atunci încotro mergem? Spre BINGO?

Reforma acum, inițiată de la începutul anului 1998 de actuala echipă a MEN, este doar un început. Conceptual ea este bine gândită, dar realitatea este alta, mai complexă, mai diferențiată. Problemele învățământului românesc nu vor putea fi rezolvate dacă nu se vor instituționaliza analize și dezbateri periodice ale problemelor punctuale de la nivelul școlii privind aplicarea directivelor și ordinelor de mai sus. Aceste dezbateri nu vor căpăta un conținut pragmatic, reformator, dacă în paralel: **1.** nu va interveni și reforma morală, care este un imperativ al universității și cercetării românești (v. P.T.Frangopol, *"Inteligența românească la cheremul cadrelor?"* Aldine, 10.07.1999); **2.** nu va apărea anual, ca în toate țările civilizate, o carte albă a analizării și realizării obiectivelor propuse, deci un raport care să cuprindă și modul de cheltuire a fondurilor alocate, fiindcă fără bani nu va putea fi construit un învățământ modern (acest raport ar putea fi difuzat contra cost în toată țara); **3.** nu va exista un control, fiindcă se știe încă din antichitate că niciodată nu vor fi respectate legile într-un stat unde nu există frică (de pedeapsă) (Sofocle). Altfel spus, reforma – așa cum se întâmplă astăzi – nu poate fi lăsată pe mâna oricui, în numele autonomiei școlii.

Se afirmă încă din 1923 că avem cultură, dar nu avem educație (A. Marghiloman.). Nu fără îndreptățire, datorită lipsei unei cărți albe amintite mai sus, prim-ministrul României, dl. Mugur Isărescu, dojenea la începutul acestui an (cu prilejul discuțiilor privind alocațiile bugetare pe anul 2000 ale MEN) universitatea românească pentru că nu este performantă, că banii – așa puțini câți sunt – alocați învățământului, nu sunt cheltuiți cu chibzuință.

Ca o replică, într-un interviu acordat BBC-ului în 26.01.2000, la ora 14, dl. ministru Andrei Marga, care și-a asumat herculeana sarcină a realizării unui sistem de educație adecvat secolului XXI, recunoștea atât adevărul dojenei premierului Isărescu, cât și impasul în care se afla universitatea românească. Spunea dl. ministru Marga că în viitorii ani, viitoarele guverne TREBUIE SĂ REGÂNDEASCĂ ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC (!?). Citez din memorie: astăzi în România sunt prea multe universități și colegii de stat, unele numai cu sute de studenți și prin forța realității limitelor bugetare ele

nu pot deveni performante. Ministrul A. Marga, așa cum titra România liberă din 12.03.1999 la pag. 11, era de părere că trebuie să ne obișnuim să fim sinceri cu orice risc și făcea aluzie la punctul său de vedere în legătură cu interpretările care s-au dat analizei sale "Reforma în condițiile crizei", publicată de Adevărul din 6.03.1999 la pag. 2.

Ei bine, de la această afirmație vom încerca să punctăm realități de neînțeles ale reformei de acum a MEN, care amenință deja în mod real viitorul educației tineretului.

Derapajul învățământului românesc a început odată cu reforma comunistă din 1948, când printre obiectivele primordiale ale acesteia au fost și formarea omului nou – homo sovieticus, promovabilitatea de 100%, deci estomparea elitismului prin desființarea oricărei forme de exigență. În acest fel, promovarea non-valorii a reprezentat principiul de bază al doctrinei comuniste, asigurând libertate totală de acțiune nomenclaturii (care din păcate acționează și azi conform principiului: – la vremuri noi tot noi!). Elitele, care totuși s-au format, au evadat din sistem sau au acceptat compromisul sub diferite forme cu Puterea. S-a creat o elită negativă pentru prima dată în istoria României. Termenul inspirat, de *elită negativă* a fost introdus recent de Mihai Sin și subiectul în sine merită o dezbatere mai amănunțită (M. Sin – *Elite duplicitare*, în numărul special – Elite și Termite din Luceafărul, nr. 9, 8.03.2000, pag. 4).

În schimb, cea mai mare parte din elita corpului profesoral din licee și universități, educată în perioada interbelică în spirit și la nivel european, a fost izgonită din școli după 1948 în numele luptei de clasă și a murit în închisorile comuniste sau la Canal. Alții au murit de foame și mizerie, s-au degradat fizic muncind din greu ca muncitori necalificați pe șantiere, au cărat butelii la domiciliu ca să supraviețuiască. Această epurare a fost conjugată cu politizarea și ideologizarea învățământului, îndoctrinarea comunistă a elevilor și studenților, epurarea bibliotecilor, instaurarea unui climat de suspiciune și delatăiune, reducerea investițiilor pentru informare și cercetare, limitarea drastică a schimburilor de publicații și colaborări cu Occidentul, eliminarea limbilor moderne din școli. Spre norocul nostru, această ofensivă agresivă n-a avut în totalitate efectele scontate, amintirea marilor reformatori ai școlii românești fiind prezentă cel puțin prin statuia lui Spiru Haret din fața Universității din București...

Reforma lui Spiru Haret

După promulgarea Legii Instrucțiunii Publice (1864) prin care învățământul devine unitar în întreaga țară stabilindu-se ciclurile de studii: primar (4 ani, obligatoriu), secundar (7 ani) și universitar (3 ani), statul era obligat să înființeze câte o școală în fiecare comună și să subvenționeze cărțile și rechizitele școlare ale copiilor lipsiți de mijloace. Timp de 20 de ani sumele de la buget repartizate înființării și întreținerii școlilor erau dirijate sistematic către alte scopuri !... Odată cu venirea lui Spiru Haret ca inspector general școlar (1883), secretar general (1885) și ulterior în trei rânduri ministru al Instrucțiunii Publice are loc reorganizarea din temelii a învățământului de care s-a ocupat PERSONAL până în cele mai mici amănunte. În 1884 va publica unul din celebrele sale rapoarte anuale care demonstrează necesitatea revizuirii întregului învățământ. Au rămas faimoase redactările sale lapidare ale tuturor legilor organice privind învățământul (a fost primul român doctor în matematică la Sorbona, în 1879, cu contribuții fundamentale la dezvoltarea mecanicii cerești; un munte de pe lună îi poartă astăzi numele!) sau recrutarea judicioasă a personalului didactic. Promovarea celor școliiți în străinătate, la întoarcerea acasă, se făcea astfel: După obținerea în străinătate a titlului

de doctor, tânărul specialist căpăta un post de profesor la un liceu dintr-un oraș în provincie și ulterior, dacă dovedea aptitudini, putea aspira și la un post de asistent în cadrul unei Universități, unde exigența față de corpul profesoral universitar presupunea nu numai o activitate didactică și pedagogică prodigioasă, în spiritul humboldtian al universităților vechi europene, ci și una de creație, atestată prin lucrări originale publicate în jurnalele științifice internaționale. Aceste alinieri la standarde normale, europene, au atras după sine mărirea numărului studenților. Spiru Haret a luat măsuri severe ca obligativitatea școlii primare rurale să devină o realitate, prin aplicarea de amenzi părinților care opreau copiii acasă pentru a-i ajuta la diferite munci în gospodărie. A stimulat inițiativele locale de construire din fonduri private a școlilor. Un exemplu: "noi (dobrogenii), elemente statornice și de ordine, după cum am dovedit a fi, cari am alergat și am contribuit ca să ridicăm sute de școale și zeci de biserici românești" (Audiențele Dobrogenilor la M. Sa Regele și Titu Maiorescu; Memoriul înmănat Suveranului; Membrii delegației: I. Rădulescu, C. Frangopol, Mustafa Memet, E. Brenner ș.a., Tipografia Speranța, București, 1911, pag. 14; Bibl. Acad. Române II 24986). A făcut să se tipărească manuale model pentru învățământul primar și a instituit un control eficace pentru cărțile de învățământ secundar. A dat o deosebită atenție învățământului agricol în școlile sătești și în școlile normale, ca și învățământului profesional. Inspirată din legislația franceză, celebra lui reformă din 1898 era în concordanță cu interesele culturale, sociale și naționale ale poporului român. De aici venea și marea răspundere a școlii, afirma Haret, cea dintâi datorie a ei este de a forma buni cetățeni și pentru a fi buni cetățeni trebuie să-și iubească fără rezerve țara și să aibă încredere nemărginită în viitorul ei. Așa se explică marea importanță pe care el a acordat-o predării, în învățământul primar și secundar, a istoriei naționale, geografiei și limbii române. Petre Gârboviceanu, în discursul ținut la Camera Deputaților în 28 iunie 1924 arată că, până în 1910, Spiru Haret a înființat singur la sate 1305 școli cu 2660 săli de clasă, cu 2230 de posturi și 700 de locuințe pentru învățătorii diriginți, realizări cât ceilalți 49 de miniștri ai instrucțiunii la un loc, pe care i-a avut România în acea perioadă. A înființat și a organizat cursuri pentru adulți. În 1908-1909 funcționau 1403 cursuri cu 566.678 auditori.

Reforma lui Constantin Angelescu

Ideea de școală națională creată de Spiru Haret și a reformelor sale de structură a învățământului a fost continuată ca un adevărat cult în deceniile de după 1918 de Constantin Angelescu, care a adaptat-o cerințelor moderne și noilor stări și condiții de viață după Marea Unire de la 1918. Absolvent și doctor în medicină al Facultății de Medicină din Paris (1894) a depus o fructuoasă cercetare fundamentală cu lucrări publicate în reviste științifice (care apar și astăzi în Franța!). După 10 ani de lucru (1887-1897) revine în țară, se înscrie în Partidul Național Liberal, devine Profesor și director al Clinicii Chirurgicale a Facultății de Medicină din București și ulterior este ales membru a numeroase Societăți științifice internaționale. Este numit primul ambasador al României în SUA (1917-1918), Președinte al Comitetului de conducere al Ateneului Român (1923-1947), Membru de onoare al Academiei Române (1934), Președinte al Academiei de Științe precum și al Academiei Medicale înființate la inițiativa sa (1935-1948). A fost, cu intermitență, ministru al Instrucțiunii Publice între 1918 și 1940 în diferite guverne, timp de 18 ani.

Ideea sa de a promulga un decret-lege (1919) de înființare a Comitetelor Școlare pentru investiții se va concretiza prin construirea de circa 12.000 de localuri de școală între 1922-1938, ca sarcina cea mai urgentă, datorită statisticilor ce consemnau numărul analfabeților în timpul primului său mandat de ministru: Basarabia 94%, Bucovina 60%, Ardeal 40%, Vechiul Regat 43%. Aceeași situație dramatică o constata și în privința copiilor ce trebuiau să meargă la școală: media pe țară a celor rămași în afara școlii era de aproape 70%! Aceste Comitete școlare erau în fond ideea unui predecesor, Simion Mehedinți, dar care nu a finalizat-o. Ele erau formate pe lângă fiecare școală din numeroși reprezentanți care aveau rolul de a strânge bani să construiască localul și să supravegheze bunul mers al acestuia. O sponsorizare locală de genul "dați un leu pentru Ateneu", idee lansată de C. Esarcu pentru edificarea Ateneului Român. Casa Școalelor, creația lui Petru Poni (1896), va imprima tuturor Comitetelor Școlare o unitate de acțiune prin lege, pentru a le crea o responsabilitate, a evita corupția și a nu se abate de la scopul principal, construcția școlii. C. Angelescu a avut meritul că pe lângă elaborarea numeroaselor legi date învățământului românesc, *să fi ridicat construirea de localuri școlare la rangul unei mari probleme de stat*, stimulând interesul obștesc și pe cel național, realizând la nivelul României Mari ceea ce Spiru Haret reușise la nivelul României mici. Documentele studiate de Nicolae Peneș în Fondul C. Angelescu de la Biblioteca Academiei Române și care au fost strânse în cartea sa "Dr. C. Angelescu - povestea unei vieți", Editura Monteoru, București, 1998, și din care am preluat ideile de mai sus, reliefează perioada de pionierat a Comitetelor Școlare cuprinsă între anii 1922-1926, plină de romantism și de generozitate. Citez din carte, la pag. 98, din raportul prefectului de Ialomița adresat ministrului Angelescu în vara anului 1923 *"... oamenii bătrâni din sate ne-au declarat că pentru școală sunt în stare să-și ia bucăți de la gură și că toate muncile și transporturile pentru construcți îi privesc pe ei și vor da câte una, două sau mai multe duble de bucate. Am văzut că încetul cu încetul ideea prinde rădăcini și săteanul sfătuit azi, sfătuit mâine, se îndreaptă pe făgașul adevăratului cetățean. Județul a fost bătut jumătate de grindină și jumătate de secetă... lemne nu avem, costă scump... nu avem pietriș și nici nisip... toți sătenii au sărit să-și construiască școala cu banii și munca lor... am văzut în unele sate cum în recreație, în loc să se odihnească, copiii cărau cărămidă meșterilor, sub îndemnul și privirile pline de mulțumire ale părinților..."* Ministrul Angelescu cutreiera țara de la un capăt la altul, vizita satele și orașele care arătau bunăvoință pentru școli, îndemna, sfătua și chiar ajuta cu bani comitetele de construcție, iar prin Casa Pădurilor se oferea gratuit lemnăria. Implicarea era totală. Îmi aduc aminte că la aniversarea centenară din 1996, s-a relatat odiseea construirii impunătorului edificiu al Colegiului Național Mircea cel Bătrân din Constanța, al cărui elev am fost. Directorul din anii întunecați de după primul război mondial, Gh. Coriolan, mergea din ușă în ușă prin prăvăliile negustorilor cerându-le să dea un leu pentru liceu. Directorul care a organizat sărbătorirea Centenarului, profesorul de matematică Dumitru Țifrea, care a moștenit după 1989 un liceu în ruină, cu dușumelele claselor putrezite, pline de gropi, fără dotări minime, cu closete insalubre, a folosit metoda predecesorului său Coriolan și a strâns prin sponsorizări locale fonduri suficiente ca să repare liceul, să-l doteze, să facă din el o bijuterie și să sărbătorească cu fruntea sus Centenarul (timp de o săptămână!). Evident, ministrul de atunci al Educației Naționale nu a participat. Și-a trimis un subaltern. Asemenea obligații nu intrau... în fișa sa de post publică. Cât privește o formă oficială de recunoaștere a meritelor remarcabile menționate

mai sus, de exemplu o scrisoare oficială, chiar o decorație a ministerului pentru inimosul și patriotul profesor Țifrea nu au existat. O astfel de atitudine oficială ar fi fost de neconceput pe vremea lui Haret și a lui Angelescu!

Am insistat puțin ca să readuc din memoria timpului câteva fapte semnificative ale modului cum a fost construit actualul sistem de învățământ românesc care se dorește a fi schimbat chiar acum, mâine dacă se poate, dar numai cu sprijinul banului public.

Ce fel de reformă ne propunem pentru secolul XXI?

Nu este posibil să proiectezi o dezvoltare economică sau orice fel de reformă punctuală în mod simplist, adică numai prin emiteri de legi, ordine, etc. doar pentru a avea cu ce opera. Un întreg proces de reformă, de exemplu al învățământului, trebuie să fie învățat, asimilat, înțeles, reformat, dar trebuie în primul rând absorbit, digerat și acceptat. Să amintim ce se înțelege prin reformă: *”Reforma este o transformare politică, economică, socială, cu caracter limitat sau de structură a unei stări de lucruri pentru a obține o ameliorare sau un progres”* (Ion M. Popescu, *O jumătate de secol cu prea mulți mediocri*, România liberă, 23.12.1997, pag. 10). Numai atunci va fi posibil pentru România să meargă înainte, să reformeze școala, să se aducă Universitatea la nivelul humboldtian în cadrul sălbaticii competiții a globalizării lumii în secolul XXI. Resursele limitate, atât sub aspect financiar cât și al adevăratelor cadre universitare (Profesor = om de știință creator, dar și creator de școală competitivă la nivelul internațional al cunoașterii), constituie un imens handicap pe care România trebuie și poate să-l depășească.

Ne place sau nu, trebuie să acceptăm cel puțin trei adevăruri șocante ale actualei reforme a învățământului începută în anul 1998:

1. Se promovează un învățământ egalitarist, nu elitist, în numele globalismului, europenismului, ultimelor teorii ale educației sau ale diferitelor modele sau idei novatoare, et cetera, et cetera... România zilelor noastre, trecută prin purgatoriul comunist, în loc să privească și înapoi spre tradiția și experiența pozitivă istorică, culturală, a învățământului ei, privește numai la noile teorii educaționale. Cui servesc aceste teorii nu face obiectul articolului de față, dar merită să fie cunoscute de intelectualul român. Modul cum a fost concepută astăzi reforma, trebuie să o afirmăm că are reminiscențe ale reformei din 1948, de egalitate pentru toți, dar ceea ce este mai grav împotriva naturii biologice. De ce? Utopia egalitaristă promovată după 1948 până astăzi în școala românească are la bază resentimentul, invidia pentru valorile superioare ale intelectului uman, care este un dar al naturii pentru oamenii cu o dotare peste medie. Biologic, este un fapt atestat genetic prin mijloace științifice, că oamenii nu sunt egali din punct de vedere al inteligenței. Unii sunt dotați cu o inteligență nativă, alții cu mai puțină sau de loc. De aici a apărut motivarea politică a teoriilor partidelor și curentelor de stânga că ceea ce natura nu a vrut să creeze poate fi impus prin măsuri artificiale, deci prin legi care să stabilească egalitatea între oameni. Natura a refuzat unicitatea, egalitatea care ar fi condamnat-o la dispariție, și a ales diversitatea lumii, care i-a asigurat perpetuarea, dezvoltarea. *În licee, înainte de ultimul război mondial, într-o clasă ca a mea (1934), raportul între elită și codași era de 1/1; între aceste extreme era grosul clasei, care reprezenta nivelul mediu. Dar predarea se făcea la nivelul de vârf, deci la fruntea clasei, nu cum s-a procedat după 1948, la nivelul cozii clasei, al accesibilității generale... învățământul pe vremea mea pierdea coada clasei, pe vremea lui Ceaușescu pierdea*

vârful clasei... învățământul actual nu și-a fixat de la început cu fermitate obiectivele pentru ca România să aibe șanse de viitor (cf. Mihai Șora, fost ministru al Învățământului câteva luni după 1989, în Revista 22 nr. 11, 14-20 martie 2000, p.16: "Școala trebuie să devină o pepinieră de elite"). Șansele noastre pentru viitor stau numai în modul cum clasa politică actuală, societatea civilă, intelectualitatea vor pregăti bogăția naturală a inteligenței native, recunoscute, a tineretului român. Aceasta trebuie cultivată atât prin studiu, muncă, pasiune și devotament real pentru țară, față de colectivitate, cât și printr-o motivație decentă a perspectivelor de joburi și a unor condiții materiale decente care să răsplătească eforturile depuse pentru dobândirea unor calități profesionale ce trebuie recunoscute și respectate de societate.

2. Introducerea masivă a științelor umane și sociale după 1989 în locul socialismului științific. În acest fel s-a diminuat brutal predarea științelor exacte, matematica, fizica, chimia, biologia. Un observator atent și corect va decela în programele curriculare (adică ale domeniilor) din perioada 1948-1990, o transformare atât în Estul cât și în Vestul Europei, o convergență a evoluției învățământului. Aceasta s-a realizat prin modificarea conținutului unor programe, deci și a manualelor de istorie, geografie ș.a., deplasând ponderea diverselor domenii în favoarea altora, suprimând sau diminuând drastic unele discipline, extinzând altele. Se observă astfel, datorită dezvoltării societății industriale și post industriale, o diminuare a importanței învățământului întemeiat pe umanitățile, atât clasice (greaca, latina), cât și cele sociale moderne (sociologia, științele politice ș.a.) superdezvoltate în Occident, iar în Est reduse doar la marxism-leninism, la materialism dialectic. Înființarea în România după 1989 a zeci de secții și facultăți atât de stat, dar mai ales particulare, în care s-au dezvoltat cu precădere discipline ca: sociologia, etnologia, psihologia, pedagogia, științele zise politice, a amânat intrarea pe piața muncii a milioane de tineri și de tinere slab calificați. Prin înființarea acestor zeci de facultăți și universități fără cadre pedagogice de calitate, atestate conform normelor europene de valoare, nu este de așteptat ca în România să se producă politicieni mai buni, gazetari corecți și cinstiți cu temeinice cunoștințe de limba română (și de cultură generală !!), profesioniști ai administrației locale imuni la morbul corupției, care să simtă în fibra lor umană importanța civismului și a respectării legilor pentru dezvoltarea țării lor. Nu vom putea pune, deocamdată, de exemplu, sub semnul egalității un absolvent al Școlii de jurnalistică a Universității din București și gazetarii de duzină ai zecilor de universități particulare care nu au putut depăși pragul unei universități de prestigiu a României.

În ce constă pericolul alunecării reformei românești spre panta umanistă? Prăpastia între cele două culturi (știința și arta) se adâncește în continuare dramatic de când a fost evidențiată prima dată (1956) de către ministrul Educației din Marea Britanie, om de știință, dar în același timp și un mare romancier, C.P. Snow. Educația în școli a tinerilor din Europa de Vest, care să devină buni specialiști pentru dezvoltarea științei și a tehnologiei, este temeinic planificată și controlată. Științele umane nu conduc, din păcate, la progresul economiei; dar este binecunoscut faptul că fără o educație umanistă completă nu poți face un adevărat inginer sau un om de știință creator de valori materiale sau spirituale. La noi, se pare, după datele preliminare, că învățământul autohton pre-universitar nu se dorește a fi reformat, ci coafat numai după modelul școlilor umaniste occidentale. În liceu se formează, se cizelează deprinderea de studiu, dar mai ales se dezvoltă un mod liber, logic de a gândi și începe conturarea personalității de intelectual.

Educația pentru societatea post industrială a secolului XXI, care se bazează pe cercetare și dezvoltare generată de științele exacte, deci de fizică și chimie, matematică și informatică, este refuzată elevului român prin micșorarea dramatică a numărului de ore obligatorii la aceste discipline. Justificarea oficială că se pot alege aceste discipline științifice cvasi-excluse din programa de învățământ, cea obligatorie, dar ramase în programă ca discipline opționale, nici nu merită comentată, atât este de absurdă. Ce elev care dorește să termine cât mai repede și cu efort minim liceul, inclusiv bacalaureatul, va alege fizica sau chimia, opțional, în locul unei discipline care îi cere un efort mai mic, de exemplu geografia? Astfel, în loc să fie promovat un învățământ unitar în diversitate, conform tradiției școlii noastre naționale, se continuă ceea ce s-a instalat după reforma comunistă a învățământului românesc din 1948, adică un învățământ unitar în uniformitate, fără să se asigure pregătirea cetățenilor țării noastre la nivelul dotării lor biologice (v. Ion M. Popescu, Toți tinerii trebuie să câștige în pregătire, România liberă, 24.12.1997, pag. 10). La absolvirea liceului, un tânăr va avea un handicap sever de cunoștințe care nu vor mai fi recuperate, deci nu va fi util sectoarelor care propulsează economia. În plus, cei care vor dori să urmeze o facultate unde se cere matematică, fizică, chimie, vor fi obligați să învețe cu ajutorul unor meditații începute cu cel puțin doi ani înainte, costisitoare. MEN nu face un secret că nu promovează o desființare a predării matematicii și științei, dar militează pentru o predare a lor astfel încât să aibă acces la educația științifică fiecare elev în parte, nu doar o elită de 20% (cf. Aldine, 17.07.1999, pag.1). Cu alte cuvinte, politica puterii actuale este să NU ne pregătim viitorii specialiști la nivelul cunoștințelor secolului XXI, și dacă vom avea nevoie de ei, fiindcă va fi nevoie, să îi importăm via firmele străine. Asta se urmărește, să devenim o colonie tehnologică ?

3. Reforma Universității – încă formală. Aceasta nu se datorește numai alocațiilor bugetare total insuficiente ci și conceptului reformei care pune sub semnul egalitarismului, deci al necesităților, atât Universitatea din București, din Iași (cea mai veche din țară) sau Cluj-Napoca, cu un colegiu recent înființat într-un târg din Moldova sau din altă parte. Sau exploziei de investiții cu prioritate în domeniul învățământului economic dezvoltat mult peste necesitățile României. Să fim clari: există reglementări precise ale UNESCO, privind condițiile care se cer pentru înființarea unei noi Universități care să aibe minimul cerut de standardele europene. Evident că ele nu pot fi respectate la noi, în primul rând datorită sărăciei fondurilor, cu toate acestea Parlamentul României aprobă înființarea acestora, ca să avem mai mulți studenți și mai multe centre universitare. Se uită (!) că aceste Universități antrenează risipa de fonduri de care amintea premierul Isărescu actualei echipe a MEN, generată de necesitatea unei administrații împovăraoare și numeric disproporționată? Ce pregătire vor avea studenții, aceasta este o chestiune care, se pare, nu interesează.

În Statele Unite ale Americii (SUA) sunt câteva mii de universități și colegii universitare, dar primele 50 sunt considerate mari universități și colectează practic majoritatea fondurilor publice și particulare. În Franța sunt zeci de universități. Numai în Paris sunt XIII (și chiar așa sunt denumite: Paris I, II, etc.). În aceste țări nu toate instituțiile de învățământ superior sunt de un nivel foarte ridicat. Unele sunt mediocre, chiar slabe. Dar în SUA există Harvard, Princeton, Stanford, Illinois ș.a., în Franța: Școala Normală Superioară, Școala Națională de Administrație, Politehnica (nici o legătură cu numeroase institute tehnice care formează ingineri); în Japonia: fostele

Universității Imperiale. Acestea sunt instituții unice, care formează elitele țărilor menționate, și pentru a pătrunde într-un job de vârf în guvern, într-o societate particulară națională sau transnațională sau pentru a deveni cadru didactic universitar, condiția scrisă (dar mai ales nescrisă, suntem în democrație, nu?) cere să fi *absolvent al unei școli de elită*. De aici concurența acerbă la concursurile de admitere la aceste universități de elită, unde practic la absolvire ai job-ul asigurat. Selecția este deosebit de severă și necesită în prealabil o pregătire în particular, care cere la francezi circa doi ani; la japonezi această meditație pentru intrarea la universitățile lor de elită este instituționalizată și începe oficial în școală cu 2-3 ani înainte de examenul de admitere propriu zis. Luăm noi exemplu de la aceste țări care își pregătesc din timp și cu grijă elitele și nu lasă pregătirea lor la voia întâmplării? Creem noi programe după aceste universități? În liceu există programe de orientare profesională, de testare a aptitudinilor pentru îndrumarea elevilor pe profile adecvate personalității fiecăruia, care să permită un acces liber la admitere fiecărui elev? Orientarea spre profesiile unde elevul are aptitudine și chemare naturală trebuie făcută după criteriile psihologice și sociologice așa cum se practică de zeci de ani în țările avansate. Absolvenții de liceu fac față rigorilor unui examen exigent de admitere? Realitatea arată că absolvenții de liceu sunt în fiecare an mai slab pregătiți. Și asta nu trebuie să intereseze chiar pe nimeni? Trebuie doar să constatăm?

La noi, o reformă universitară trebuie să depășească acel cadru de bune intenții al birourilor ministeriale și să nu urmărească numai anumite elemente de șoc cu tot dinadinsul, de exemplu mărirea numărului de studenți pe țară, proveniți în special de la universitățile particulare. Acestea încet, încet, vor fi în curând acreditate, deci vor veni să solicite și ele o bucatică din felia bugetară, subțire, alocată învățământului românesc, fără a exista însă un control (o evaluare) anuală, instituționalizată, privind calitatea învățământului lor. De asemenea, se impune imediat consolidarea condițiilor materiale decente alocate studenților din fondurile existente pentru atingerea unui minim standard european (burse, eradicarea mizeriei și promiscuității din cămine, curățenia toaletelor universitare care ne fac pur și simplu de râs, noi cămine, dotări etc.).

Ministerul Educației, Științei și Culturii

Sărăcia resurselor noastre bugetare va impune și la noi, de către puterea politică, să adoptăm micșorarea numărului de actori, adică o comasare a ceea ce statele occidentale cu bogate resurse bugetare au realizat de mult dintr-un elementar bun simț al chibzuinței și anume micșorarea numărului de ministere care strategic au același scop, într-un singur Minister. În România se uită că în sigla UNESCO dar și în structurile organizatorice ale acestei prestigioase organizații internaționale sunt cuprinse două mari domenii distincte, prin literele S și C, adică Știința și Cultura, fără a se crea prejudecii indiferent de ce natură.

Fărămițarea resurselor financiare, dar mai ales umane, decalajul existent la noi între calitatea oamenilor de știință existenți în unele unități de cercetare ale Academiei Române sau ale ANSTI (Agenția Națională pentru Știință și Tehnologie, fostul Minister al Cercetării și Tehnologiei) față de cei existenți în instituții de învățământ superior, datorită unor situații de natură istorică privind organizarea acestora după modelul fostei URSS, nu pot fi trecute ușor cu vederea – cum încearcă astăzi MEN. Aceste decalaje vor putea fi estompate în timp, printr-o inteligență politică de tranziție. Trebuie subliniat absurdul deciziei orgolioase și pripite a MEN, în detrimentul intereselor strategice ale

politicii științei a României, ca institutele Academiei Române și ale ANSTI să nu mai aibe dreptul de a conduce doctorate. Acest drept îl au astăzi numai Universitățile chiar dacă nu au specialiști recunoscuți, cu prestigiu internațional, cum există în institutele de profil ale ANSTI deposedate de acest drept, de exemplu fizica nucleară ș.a. Măsura este lipsită de sens dacă se urmărește o politică națională coerentă în domeniul educației și științei privind nu numai prestigiul României de azi dar și viitorul ei, care nu trebuie să ne lase indiferenți.

Noul plan cadru de învățământ pre-universitar

De la început trebuie precizat că actuala echipă a MEN, cum am arătat mai înainte, militează adică impune acest plan. Punctele de vedere scrise ale altora, din afara cabinetelor ministeriale, și nu au fost puține (societăți profesionale ale profesorilor, mass media, Solidaritatea Universitară care a organizat o ședință specială la GDS în acest scop, etc.) nu au fost luate în considerație. Până astăzi. Rezultă fără echivoc că echipa MEN se consideră că este singura calificată (!) și are o altă înțelegere asupra noțiunii de democrație.

Nu trebuie înțeles din partea noastră că acest nou plan cadru nu este corespunzător. Printre argumentele pozitive:

Introduce o notă de flexibilitate binevenită cu un număr minim și maxim de ore pe fiecare an școlar, cu un trunchi obligatoriu și pachete (discipline) opționale, a căror proporție variază în sensul creșterii ponderei disciplinelor la alegere în raport cu trunchiul obligatoriu, a cărui pondere scade pe măsura avansării în cele 3 cicluri școlare.

Schema orară a școlii poate fi în principiu diferențiată inclusiv la nivelul claselor în cadrul aceluiași profil.

Se introduce noțiunea de arie curriculară care grupează discipline înrudite, astfel încât activitățile opționale pot fi alese pe pachete sau discipline opționale în cadrul unei arii curriculare.

Înlocuirea normei de predare cu norma didactică care va cuprinde nu numai activitățile de predare ci întreaga gamă de activități cu caracter didactic, inclusiv propria pregătire a profesorului, evaluarea, consilierea elevilor (fosta dirigentie), etc.

Dacă ne apropiem însă mai mult de planul cadru (sau planurile cadru) propuse de echipele MEN, adică efectuăm ceea ce în limbajul calculatoarelor se numește zoom (o mărire a unui detaliu pe tot ecranul monitorului), oricine este familiarizat cu rigorile unui sistem de învățământ constată următoarele:

Argumentele de la punctele 1 și 2 în favoarea reformei, adică flexibilitatea planului de învățământ, etc. tind să devină contraargumente, datorită acordării unei ponderi excesive componentei opționale, care la clasele XI și XII acoperă din obligațiile elevului la unele profile. În felul acesta, excesul de flexibilitate tinde să creeze haos, mai ales în condițiile unei infrastructuri neadecvate pentru așa ceva și a lipsei acute de fonduri financiare fără de care nu se pot face cu adevărat opționalele dorite de elevi și nici nu se pot introduce scheme de programe după scenariile insuficient elaborate, ce pot conduce la similitudinea cu cele științifico-fantastice (!) gândite în cabinetele ministerului, rupte de realitățile de zi cu zi ale școlii și ale tradiției acestei națiuni.

Formarea unor grupe mici (semigrupe) de câte 15 elevi, preconizată inițial în reforma pentru a da șansa opționalelor, nu poate fi realizată din motive financiare. Există de altfel dispoziții ale MEN care contrazic legea învățământului și statutul cadrului

didactic, prin recomandări (tot !) imperative de a reduce numărul de clase prin creșterea numărului de elevi într-o clasă, etc.

Religia este o disciplină obligatorie pe tot parcursul școlii și la toate profilurile, în timp ce științele naturii, fizica, chimia, biologia, sunt subreprezentate la foarte multe filiere sau profiluri, de exemplu filiera teoretică, științe sociale, filologie; filiera tehnologică: poștă și economie, etc. La aceste specializări alese din cele multe asemănătoare existente, fizica, chimia, biologia, lipsesc complet în anii mari, cls. XI și XII, deși atunci se predau cele mai utile cunoștințe de interes general ale acestor științe: electricitatea și optica la fizică, fiziologia, genetica și evoluționismul în biologie, etc. Ar fi normal ca și științelor naturii, care modelează mintea copilului, să li se dea aceeași importanță. Lipsa fizicii la specializările de poștă și economie, și nu numai, este cu atât mai dăunătoare cu cât acei copii care vor urma studii universitare cu profil tehnic, vor avea discipline generale care apelează la o multitudine de noțiuni de fizică și chimie.

La filiera tehnologică nu se prevede în program practică, și ca atare nici fonduri pentru așa ceva. De ce nu se reia tradiția și experiența celebrei Școli de Arte și Meserii înființate de Haret și dezvoltate de Angelescu, ai căror absolvenți erau artiști în breasla lor și se bucurau de un respect deosebit ?

La ciclul primar și gimnaziu, la unele școli se prevede în trunchiul comun (obligatoriu) educație interculturală, adică un fel de îndoctrinare, pe stil înainte de 1989, internaționalistă. Despre educație civică, în spiritul dragostei față de România, nu este vorba nicăieri, iar manualele de istorie alternative care se adoptă astăzi, cu siguranță nu pot servi în acest scop. Manualele alternative de istorie a SUA, a Franței, cele din Germania și Anglia au sute de pagini și patriotismul este o componentă fundamentală a educației în școlile menționate, pe care le-am ales ca exemple. Elev fiind, profesorii mei diriginți, Dumnezeu să-i odihnească, Enăchescu, Banu, Vodă, Dragu, Luscan, la orele de dirigiență, în recreații, în vizitele periodice acasă, obligatorii, discutau cu noi părințește despre istoria națională, cum să ne purtăm între noi, cu semenii noștri mai în vârstă. La Constanța, în clasa mea de 36 de elevi erau 11 naționalități. Niciodată nu ne-a trecut prin cap să ne gratulăm cu termeni ca grecoteiule, jidanule, găgăuzule, macaronarule, bozgore, pe care le-am auzit când am intrat la facultate la Iași, la 17 ani! Incredibil, dar adevărat. Și asta nu datorită educației... interculturale.

Sumarizând exemplificările de mai sus, de departe incomplete, se poate afirma că s-a cam sărit peste cal și se impun corecții de fond ale reformei începute pentru a evita efecte nedorite, până nu va fi prea târziu.

Metoda Foltuțiu pentru controlul rezultatelor școlare

Profesorul de matematică din Arad, Ulpiu Tiberiu Foltuțiu, ca orice ardelean tipic, deci încăpățânat în sensul bun al cuvântului, s-a adresat de "n" ori direcțiilor de profil din MEN, ultima data personal d-lui ministru A. Marga printr-un fax la începutul lunii martie a.c., propunând o metodă simplă, informatică, experimentată deja în patru județe, prin care se realizează un sistem de control și autocontrol, de la nivelul clasei și al școlii până la nivel de minister privind însușirea unui minim de cunoștințe din programa analitică la orice materie! Politicos, i s-a răspuns de fiecare dată să se adreseze altei direcții din MEN. Ideea metodei a fost verificată mai întâi teoretic împreună cu academicianul Gh. Mihoc (creatorul școlii românești de teoria probabilităților și statistică matematică, președintele Academiei Române între 1980-81) înainte de 1989, dar experimentată după,

fiindcă înainte de 1989, se știe, calculatoarele nu erau agreate deoarece dădeau rezultate exacte, verificabile și nu se puteau falsifica datele și implicit rapoartele festive. Programul există la Arad, experimentat pe timpul ministeriatului prof. Liviu Maior, dar abandonat și refuzat de a fi reluat de actuala echipă a MEN. Logistica există în toată țara, este nevoie doar de rezolvarea unor probleme manageriale, elementare. Programul colectează rezultatele la învățătură, rapid, cu exactitate, exprimate prin mediile semestriale ale tuturor elevilor, din toate școlile, la toate materiile. Introduse în programul calculatorului, acesta stabilește potențialul fiecărei clase, abaterea, gradul de neomogenitate al echipei de profesori, clasele care se cer inspectate fiindcă obțin rezultate sub posibilități, lista profesorilor care notează cu prea multă larghețe, etc. Rezultatele au depășit așteptările, dar încă nu interesează MEN. Se pare că autorul va solicita sprijinul federațiilor sindicale din învățământ și se dorește ca metoda să fie prezentată cu rezultatele preliminare, separat de MEN, la UE-Bruxelles, unde sistemul educațional modern, informatizat, reprezintă în Europa o prioritate, mai ales după recenta conferință de la Lisabona. Personal sper în mintea românului cea din urmă.

Reformarea reală a Universității românești

În România, cu începere din 1998, reforma înseamnă reluarea conceptului universității ca învățământ superior bazat pe cercetarea științifică de performanță și integrarea rezultatelor originale obținute în circuitul valorilor recunoscute de către sistemul informațional internațional. Din păcate, neexistând un (auto)control al MEN prin rapoarte anuale, tipărite și difuzate în toată țara, atât asupra Universităților cât și asupra comisiilor sale consultative, de exemplu CNCSIS (Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior) sau CNFIS (Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior) privind evaluarea activității, cercetarea științifică universitară se desfășoară relaxat, de bună voie, cu rezultate anuale prin care se consolidează locul nostru ultim în Europa și foarte curând probabil vom fi scoși de pe harta științifică a lumii. Asta se dorește, probabil, după relaxarea și indiferența cu care este coordonată această activitate universitară românească. În ziua când scriu acest articol (31.03.2000) am accesat pe Internet pagina CNCSIS și constat, fără să fiu surprins, că nici după 7 luni de la apariția unui OG privind transformarea acestui consiliu într-o instituție publică, această organizare nu a avut loc. Va trebui să ajungem la evaluarea anuală a catedrelor, departamentelor, institutelor unei Universități de către comisii europene și la noi nici măcar nu se dorește începerea unei evaluări la nivel național pentru a se intra în normalitate. În țările vestice aceasta este o obișnuință și se face prin prezentarea publică a rezultatelor anului precedent. La noi se fuge încă de așa ceva... Deocamdată, fiindcă domnitorul strain (UE - Bruxelles) ne va obliga foarte curând. Până atunci se cheltuiește banul public fără frică de a da socoteală. În Universitățile unde există tradiție, rezultate, adică publicații în periodice de vârf, deci competență atestată internațional, atenția acordată acestei experiențe este nesemnificativă, în loc să se sprijine, să se consolideze și să se dezvolte aceste domenii unde există o prezență și o contribuție românească. În lipsa unor criterii insuficient conturate pe domenii distincte și a unei politici a științei și cercetării universitare românești, intervine și invidia profesională, care-i omenească și se bazează pe principiul nostru bine cunoscut al caprei vecinului...

Nu trebuie trecut cu vederea fiasco-ul programelor post universitare, masteratele incoerente și improvizate, doctoratele auto-didacte și incompetența profesorilor care

predau la masterat. Mi se semnaleză că la Litere masteratele se alcatuiesc strict pe baza voluntariatului unor profesori și în virtutea acelor subiecte care se întâmplă să-i intereseze la momentul respectiv. Pentru studenții masteratul este, în general, așa cum este organizat și practicat în România, o prelungire a studenției, un vestibul profesional după care nu urmează, de fapt, nimic. În fond este o risipă de bani și de timp. Lucrarea finală este formală, nu aduce nimic nou, publicabil în revistele de profil internaționale, așa cum este concepută teza de absolvire a masteratului în Europa. Mai mult, după unul sau doi ani, subiectul pentru teza de masterat este repetat și se dă din nou altui student, căruia i se dă ca bibliografie, deci să copieze, pe ici pe colea... teza precedentă cu același titlu a colegului său. Profesorul, conducător de masterat, nu publică el însuși în străinătate, nu este controlată activitatea sa științifică, și în aceste condiții ce fel de pregătire poate avea studentul? S-ar impune o micșorare a numărului de specialități care oferă masterat, numai în locuri care pot oferi condiții minime de lucru și personal competent pentru ca rezultatele să fie originale și să însemne ceva prin publicarea lor în reviste internaționale. De exemplu în SUA, care nu-și permit să irosească fondurile ca la noi, finalizarea lucrării de absolvire a studiilor aprofundate (masterat) se materializează prin cel puțin o publicație într-o revistă de profil cunoscută. Se impune o analiză a banilor alocați prin Banca Mondială, numai 50 de milioane USD, în fond tot bani publici, împrumutați de guvernul român pentru dotarea unor laboratoare din Universități cu tehnica și aparatura la zi și pentru lucrările doctoranzilor și masteranzilor. Rezultatele acestei analize, dacă va fi corectă, și va fi publicată cum obisnuiește Banca Mondială, e drept în alte țări, vor oferi și surprize de proporții, prin rezultate care deja, pe alocuri, se cunosc ca fiind slabe, dar nu deranjează pe nimeni. Va fi, la scară mai mică, un mini Bancorex la nivelul învățământului superior românesc?

Doctoratul prin modul cum se desfășoară la noi seamănă încă mult cu sistemul sovietic. El se situează în afara cutumelor europene. În afara comisiilor de atestare a titlurilor pentru matematică, fizică și chimie, dure, foarte exigente, după normele europene, cea mai mare parte a comisilor încă funcționează după criteriile neatestatate internaționale, care creează o discrepanță de valoare între diferite discipline de care iarași nimeni din MEN nu se sesizează. Detaliile de funcționare defectuoasă, neconcordante cu normele europene, sunt prea multe ca să fie măcar menționate. Un singur exemplu: la noi doctoratul (Ph.D. în SUA) nu este încă un sistem organizat, tip școală (graduate school în SUA sau școlile doctorale în Franța, cu regulamente severe), în care și elitele să fie triate pe parcursul celor 3-5 ani de frecvență a acestei școli. Trierea se face prin examene anuale și semestriale. Noi avem și sistemul de fără frecvență de 6 ani, timp în care doctorandul se știe, nu are timp să facă știință în paralel cu serviciul său. Teza va fi formală. Conducătorii de doctorate acceptă, cu bună știință, teze slabe, chiar și la frecvență. Formal, nu există posibilitatea amânării susținerii tezei pentru o perioadă de timp de către comisia de referenți pentru a se aduce îmbunătățiri lucrării. Nu am auzit de respingeri de teze de doctorat în România. Pentru returnarea unei teze de doctorat de către MEN, prin demonstrarea de subsemnatul, oficial, a neîndeplinirii cerințelor științifice minime unei lucrări de doctorat și că în plus atât comisia, în care erau doi decani nu era competentă ca profil științific să judece lucrarea, cât și pentru faptul că pentru această sesizare către Direcția de Cercetare din MEN (de ce nu Direcție generală?), am fost câteva zile amenințat telefonic, sistematic, de telefoane anonime să-mi retrag referatul !!! Ceea ce nu am făcut. *Deci terorism științific universitar.*

Doctoranda în cauză, care ulterior a recunoscut tehnica mafiotică, a rămas în continuare bine mersi cadru didactic universitar, cel mai slab din Facultatea de Fizică a Universității “Al.I.Cuza” din Iași, compromisă moral și din alte considerente. Reforma morală la noi este un deziderat. Evident cu astfel de cadre didactice universitare facultatea respectivă regresează. Cine o evaluează și cine plătește risipa de fonduri din banul public pentru incompetență? Nimeni nu se obosește din MEN, din CNCSIS, care are la îndemână mijloace adecvate, să evalueze prin metode scientometrice calitatea unei secții, a unei facultăți și nu în ultimul rând a unui cadru universitar. Cum se poate interpreta această criză din învățământul universitar românesc? În această situație programul centrelor de excelență nu pare a avea sorți de izbândă din start, datorită militantismului egalitarist promovat, cum am văzut că și recunoaște MEN.

Finanțarea globală ca idee a reformei actuale nu este rea. Se acordă o anumită sumă de bani per student în care sunt incluse toate cheltuielile universității. Facultatea urmează să se gospodărească cu banii primiți. Din păcate, necesitățile reale diferă de la o facultate la alta, și iarăși nimeni nu s-a oboșit să evalueze corect discrepanțele, de exemplu între costurile reactivilor pentru laboratoarele specifice facultăților de chimie și biologie, ca să le menționez numai pe acestea, care merg în unele cazuri de la câțiva dolari la câteva sute de dolari per experiment. Aceste costuri nu se pot încadra în marja de 25% acordată de MEN în plus finanțării fiecărui student pentru aceste facultăți în comparație cu facultățile cu profil socio-uman. Și atunci, cum s-a procedat în învățământul pre-universitar, milităm pentru egalitate și nu dezvoltăm acest tip de facultăți, adică mimăm că le avem și le sprijinim, fiindcă în fond ele nu pot funcționa? Dezvoltăm cu precădere în România învățământul socio-uman fiindcă a fost surghiunit înainte de 1989? Este sau nu criză?

În loc de concluzii

În general, în lumea universitară există o părere quasi-unanimă, bazată pe experiența ultimilor zece ani: oricâte sugestii s-au dat pentru redresarea învățământului și cercetării științifice românești, s-a demonstrat și atestat până astăzi că nu există voință politică pentru sprijinirea dezvoltării și reformării învățământului și științei în România în viitorii ani. Alocațiile bugetare insuficiente conduc nu numai la un proces rapid de analfabetizare a populației, dar privează de educație tineretul țării, în special cel din mediul rural, și condamnă practic România la înapoiere planificată, la sărăcirea țării pentru următorii zeci de ani. Dacă o fabrică se poate realiza în câțiva ani, cu un personal mai mult sau mai puțin experimentat, un cadru universitar adevărat, în sensul modern, european, al secolului XXI, se formează în 10-15 ani, în cadrul unei munci asidue, laborioase, disciplinate, în cadrul unor echipe valoroase, sub îndrumarea unor personalități și competențe creatoare, recunoscute internațional. În timp ce țările înconjurătoare depun eforturi deosebite pentru a recupera rămânerea în urmă din punct de vedere economic, tehnico-științific, medico-sanitar, educațional, față de țările Uniunii Europene, România se întoarce cu fața la trecutul ei recent și întoarce spatele tineretului ei, deci dezvoltării școlii și implicit – viitorului națiunii.

22 aprilie 2000

Mulțumesc colegilor din cadrul Universităților din Cluj-Napoca, Iași și București atât pentru discuții cât și pentru materialele puse la dispoziție. Nu în ultimul rând mulțumesc domnului senator Mihai Bălănescu pentru bibliografia pusă la dispoziție privind reformelor lui Spiru Haret și C. Angelescu.

Petre T. Frangopol